

neumrljivi del naše kulturniške narave, tista čudna, podedovana in skrbno negovana strast, ki nas žene, da se zaradi »stvari kot take« zbiramo v bojnih vrstah, še raje pa solistično, vsak zase sovražno razkropljeni na tesni bojni poljani, nemočni v sebi, a dosledno drug proti drugemu. Takemu stanju in navadam ustrezna je tudi oborožitev. Kot zmerom: ta s cepcem, oni s topom, ta s strupom v vrtnici, spet drug z macolo. Kar je pač kdo zagrabil, ko je iztegnil svojo bojaželjno roko.

Toda čudo: ves ta boj poteka pod zastavami napredka, demokracije, naprednih družbenih sil preteklosti in sedanjosti, v imenu samoupravne etike, socializma in predvsem v imenu slovenskega naroda. Vse iz iskrene skrbi za narod, vse za narodovo čast. Tako v preteklosti, tako tudi danes. To je naš tradicionalni kulturniški boj, boj pešakov v blatu do kolen, včasih pa tudi do vratu in čez.

Imam prijatelja, ki je veterinar, otrok narave, ljubitelj čistega zraka in zelenja, tudi živali seveda, tako rad jih ima, da celo na ljudi gleda enako dobrohotno kot na svoje živali, ki jim sploh ni do boja, samo živete bi rade. »Vidiš,« mi pravi, ko mirno in prizanesljivo gleda ta naš nanovo oživeli kulturniški boj, »klasični boj za ob-

stanek, »premalo paše, preveč gobcev, najbolj opletajo tisti, ki imajo najmanj trave. Kar poglej jih, slabe pisatelje, kritike, igralce, slikarje, muzike...« Tu se vmeša sociolog, ne vem, če moj ali mojega prijatelja prijatelj, in zavrne veterinarja: »Klasičen, naravnost šolski primer sodobnih družbenih konfliktov, prafaktorji neke politične situacije...«

Za našimi hrbti stoji politik, tudi prijatelj mojih prijateljev, zato vsaj malo tudi moj prijatelj. Molči in posluša. Nekaj bo treba storiti, mu berem z obraza. Priprl je oči, se mi zdi, in samo še posluša. Prevzame me strah: na bojni poljani, sredi katere smo se vsi znašli, so najbolj glasni tisti, ki ne morejo in ne morejo najti prave trave za svojo ustvarjalno lakoto. Hrup je čedalje večji, tudi nemir raste, zemlja slovenske sedanjosti nevarno drhti, spodnje plasti se premikajo, vse več je nevarnih razpok, v gledališču, v literaturi, v kritički misli, v likovnem življenju in v glasbi.

Strah, ki ga zbuja ti predpotresni sunki v slovenski kulturi, vse bolj prevzema tudi mene, ki sem še včeraj menil, da je mogoče in najpametneje reči bobu bob, pa se mi je zdajle izcimila izpod peresa tale plašljiva parabola o našem kulturniškem boju in duhovni bedi, ki jo prinaša.

G. Zlobec

KRIK

O radost čudnega prekletstva v meni!
Kosti mi lomiš, ude sekaš, nateguješ
v nerazumni zlobi starega Prokrusta,
v studence mojih misli temni ogenj sipaš,
veselo kri, ki skoz srebrne orgle
gorskega slapu mi poje, gospodarno
vklepaš v miren tok, da spodaj, zunaj mene,
bi pojila plodno blato v suhi strugi,
kot splašeno divjad loviš moj glas
po sončnih jasah senčnih gozdov svobode,
o sladka radost strašnega prekletstva v meni
biti tu in zdaj med vsemi sam.

Ciril Zlobec

REFEREDUM ZA VDIHLJAJ ČISTEGA ZRAKA

V nečem pa so bili futuristi vendarle preroki: »... Dirkalni avto z motornim krovom, ki ga krasijo debele cevi, podobne kačam z eksplozivnim dihom... hrumeči avto... je lepši od samotraške Zmage...« Hitrost, ki so jo futuristi proglasili za novo lepoto sveta, utelešena v avtomobilu, je danes zavladala svetu in vsi smo tako ali drugače njeni verniki. Njena svetišča, prav v starem smislu, s številnimi žrtvami, so ceste, ceste...

Spet se je glasneje oglasila misel, da bi tako cesto speljali tudi skozi ljubljanski Titvoli. Za misel, ki je že nekaj let konkreten načrt, se plazi po našem glavnem mestu kot tat, tiho, po prstih, čaka le na priložnost, na svojih pet minut. Tako vsaj govorijo spet te dni po Ljubljani, morda iz strahu, iz nezaupanja, ali pa že kar utemeljeno. Karkoli že: stvar ni od muh. Takale cesta, moderna, široka, hitra, z »eksplozivnim dihom«, nepesniško bi dejali kar s strupenimi izpuhi, je stvar, ki ogroža tudi naš najbolj vsakdanji dih, tisti vdihljaj čistega zraka, ki smo ga tako potrebni in ki nam ga je Tivoli

voljan dajati tudi v prihodnje, le če mu bomo z eksplozivnim dihom in hrupom teh kač, lepših od samotraške Zmage, kako prizanesli.

Načrt, pravijo, še zmerom obstaja in dokler obstaja, ga je možno ob prvi priložnosti tudi uresničiti. Od koga je to odvisno? Imeli smo referendum za gradnjo otroških vrtcev, šol, telovadnic — zaradi naših ljubih otrok, smo rekli in se obvezali, da bomo dajali, vsak mesec, toliko in toliko od svoje plače. Pravzaprav smo nekoliko zožili pomen teh svojih referendumov, zanje se odločimo samo takrat, ko se moramo vprašati, ali bomo kaj prispevali ali ne za šolstvo ali zdravstvo. K takemu soočenju z ljudsko voljo pa bi se, vsaj včasih, lahko zatekli tudi v drugih, bolj »vsakdanjih« primerih, ko je tudi prav, da se taka volja pokaže in spoštuje.

Kaj bi bilo torej bolj primernega kot referendum o tem, kaj Ljubljanci mislimo o možnosti (ali nevarnosti) ceste skozi Tivoli. Načrti za tako cesto, pravijo, so še zmerom v delovnem predalu. Referendum ne bi bil drag, propagande še treba ne bi bilo, opraviti bi ga bilo mogoče pod čisto preprostim geslom: ZA VDIHLJAJ ČISTEGA ZRAKA.

C. Zlobec

NOTICA

Podpisani Marijan Kramberger na svojo pobudo odstopam kot član uredniškega odbora Sodobnosti. Ta korak je v zvezi z mojo splošnejšo odločitvijo, da se enkrat za vselej neham ukvarjati s politično in tej sorodno publicistiko. Z njim ne izražam nobene sodbe o vsebini svojih dosedanjih tovrstnih tekstov: lahko sem se v njih motil (to je riziko vsakogar, kdor razmišlja zunaj rutinskih klišejev), lahko pa se motijo tudi njihovi kritiki. Bistveno je zame, da so me ti teksti od prvih začetkov pa vse do danes vedno znova pripeljali v takšne konflikte z javnim mnenjem in inštitucijami, spričo katerih ne morem več verjeti v smiselnost svojega početja, tudi če je bilo samo na sebi pravilno in potrebno.

Če bi zaradi moje odločitve nastala kakršnakoli škoda (kar pa je vprašljivo), mislim, da jo bom s svojim delovnim prispevkom na kakšnem drugem, manj spornem področju zlahka nadomestil. To velja tudi za moj več kakor skromni delež pri urejanju pričujoče revije.

M. Kramberger